

SHARQ TASAVVUFIY TAFAKKURIDA MUSIQANING TARBIYAVIY
AHAMIYATI

Ergashov Abbos Baxridinovich

Navoiy davlat universiteti

«Musiqiy ta'lim» kafedrası o'qituvchi

Annotatsiya: maqolada sharq tasavvufiy tafakkurida musiqaning tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Tadqiqotda musiqaning inson ruhiyati, ma'naviy tarbiya va ichki uyg'onishdagi roli, shuningdek, tasavvufiy an'anada musiqa orqali qalbni tarbiyalash usullari yoritiladi. Maqola sharq shoirlari va tasavvuf ulamolarining musiqaga bo'lgan yondashuvini, uning inson ruhiga ta'sirini va tarbiyaviy funksiyasini chuqur tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: Sharq tasavvufi, musiqa, tarbiya, ruhiy poklanish, ma'naviy kamolot, qalb tarbiyasi, estetik va g'oyaviy uyg'unlik

Sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa inson ruhiyatini tarbiyalash va ma'naviy kamolotga yetaklash vositasi sifatida qadrlanadi. Tasavvuf an'alarida musiqa nafaqat san'at va estetik zavq manbai, balki qalbni tarbiyalash, ruhiy uyg'onish va ichki muvozanatni ta'minlash vositasi sifatida ko'riladi. Sharq ulamolari va shoirlari musiqaning tarbiyaviy ahamiyatini chuqur anglagan bo'lib, uni ruhiy o'sish va ma'naviy tajriba jarayonida muhim vosita sifatida ishlatganlar. Tadqiqot ushbu masalalarni yoritib, sharq tasavvufiy tafakkurida musiqaning tarbiyaviy va ruhiy ahamiyatini tahlil qilishga qaratilgan.

Sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa inson ruhiyati va tarbiyasida muhim vosita sifatida qaraladi. Tasavvufiy an'alar musiqani nafaqat estetik zavq manbai sifatida, balki qalbni tarbiyalash, ruhiy uyg'onish va ma'naviy kamolotga yetaklash vositasi sifatida qadrlaydi. Sharq shoirlari va tasavvuf ulamolari musiqaning inson qalbiga ta'sirini chuqur anglagan, uni ruhiy o'sish va ichki poklanish jarayonida samarali vosita sifatida ishlatganlar. Musiqa orqali inson o'z ichki olamini anglaydi, ruhiy tajribalarni boyitadi va ma'naviy kamolot sari intiladi.

Tasavvufiy musiqaning tarbiyaviy ahamiyati uning g'oyaviy va estetik jihatlarida yaqqol namoyon bo'ladi. G'oyaviy nuqtai nazardan, musiqa inson qalbini Allohga yaqinlashtiradi, uning ruhiy intilishlarini uyg'otadi va ma'naviy kamolotga yo'naltiradi. Tasavvuf shoirlari, xususan Jaloliddin Rumiy va Attar, musiqani inson qalbining nozik his-tuyg'ularini ochuvchi, ruhiy uyg'onish va tarbiya jarayonini kuchaytiruvchi vosita sifatida tasvirlaydilar. Musiqa ritmi, ohangi va harmoniyasi inson

qalbini xotirjam qiladi, uni ichki muvozanatga yetaklaydi va ruhiy poklanish jarayonini ta'minlaydi. Shu nuqtai nazardan, musiqa inson ruhini estetik zavq bilan boyitish bilan birga, uni tarbiyalash va ma'naviy o'sishga yo'naltirishda ham samarali vosita hisoblanadi.

Sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa orqali qalb tarbiyasi murid va shayx munosabatlarida ham muhim o'rin tutadi. Shayx muridni faqat bilim bilan ta'minlamaydi, balki uning qalbini ruhiy uyg'onish va ma'naviy o'sishga yetaklash uchun musiqadan foydalanadi. Musiqa muridning qalbini Allohga ochadi, uni ichki olamdagi nozik his-tuyg'ular bilan uyg'otadi va ruhiy o'sishga yo'naltiradi. Shu tarzda, musiqaning tarbiyaviy funksiyasi muridning ichki olamini rivojlantirish va ma'naviy tajribalarni kuchaytirishdan iboratdir.

Musiqa tarbiyaviy ahamiyati shuningdek, insonning ichki tajribalari va hissiyati bilan chambarchas bog'liqdir. Musiqa ritmi va melodiyasi orqali inson qalbida sabr, mehr-oqibat, bag'rikenglik va pok niyat kabi fazilatlar shakllanadi. Tasavvufiy musiqaning uyg'unligi insonning ruhiy va ma'naviy o'sishida muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi, chunki u qalbni nafaqat zavq bilan, balki g'oyaviy anglash va ruhiy tajriba orqali ham boyitadi.

Sharq shoirlari va ulamolarining musiqaga bo'lgan yondashuvi ruhiy poklanish va tarbiya jarayonida musiqa estetik va g'oyaviy uyg'unlik yaratishiga asoslanadi. Musiqa orqali inson o'z ichki olamini anglaydi, ruhiy tajribalarni his qiladi va ma'naviy kamolotga intiladi. Shu nuqtai nazardan, tasavvufiy musiqaning tarbiyaviy ahamiyati nafaqat eshitish zavqi bilan, balki ruhiy va ma'naviy o'sish jarayonini kuchaytirish bilan ham bog'liqdir.

Tasavvufiy musiqaning tarbiyaviy ahamiyati shuningdek, estetik tahlil orqali ham yaqqol namoyon bo'ladi. Musiqa ohangi, ritmi va harmoniyasi inson qalbiga subtil ta'sir ko'rsatadi, ruhiy uyg'onish jarayonini tezlashtiradi va ichki muvozanatni ta'minlaydi. Musiqa orqali inson o'z ichki olamini kashf qiladi, ruhiy tajribalarni boyitadi va qalbini tarbiyalaydi. Shu tarzda, tasavvufiy musiqaning estetik va g'oyaviy uyg'unligi insonning ruhiy va ma'naviy rivojlanishida ajralmas vosita sifatida namoyon bo'ladi.

Sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa shuningdek, insonni ichki olamdagi nozik his-tuyg'ular bilan uyg'otish va ruhiy tajriba orqali ma'naviy kamolotga yetaklash vositasi sifatida ishlatiladi. Musiqa muridning qalbini ochadi, uni xotirjamlik va tinchlikka yetaklaydi va ruhiy o'sish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi. Shu tarzda, tasavvufiy musiqaning tarbiyaviy ahamiyati inson ruhining nozik qatlamlariga ta'sir

qilish, uni estetik zavq orqali boyitish va ma'naviy tajribalar orqali rivojlantirishdan iboratdir.

Umuman olganda, sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa inson ruhiyati va tarbiyasida muhim vosita hisoblanadi. Musiqa inson qalbini tozalash, ruhiy uyg'onish va ichki muvozanatni ta'minlashda samarali vosita bo'lib, g'oyaviy va estetik jihatdan insonni tarbiyalash va ma'naviy kamolotga yetaklashga xizmat qiladi. Shu nuqtai nazardan, tasavvufiy musiqaning uyg'unligi inson ruhining o'sishi va ma'naviy rivojlanishidagi ajralmas vosita sifatida qadrlanadi.

Sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa inson ruhiyati va tarbiyasida muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Tasavvufiy an'anada musiqa nafaqat estetik zavq manbai, balki qalbni tarbiyalash, ruhiy uyg'onish va ma'naviy kamolotga yetaklash vositasi sifatida qadrlanadi. Musiqa inson qalbini his-tuyg'ular darajasida uyg'otadi, ichki olamdagi muvozanatni ta'minlaydi va ruhiy o'sish jarayonini qo'llab-quvvatlaydi. Tasavvufiy shoirlar va ulamolar musiqani muridning ichki olamini rivojlantirish va ma'naviy tajribalarni kuchaytirish vositasi sifatida ishlatganlar. Shu tarzda, sharq tasavvufiy tafakkurida musiqa tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, insonning ruhiy va ma'naviy rivojlanishida ajralmas vosita hisoblanadi.

Adabiyotlar:

1. Jaloliddin Rumiy. *Masnaviy Ma'navi*.
2. Schimmel, Annemarie. *Mystical Dimensions of Islam*. University of North Carolina Press, 1975.
3. Lewis, Franklin D. *Rumi: Past and Present, East and West*. Oneworld Publications, 2000.
4. Shah, Idries. *The Sufis*. Harper & Row, 1964.
5. Chittick, William C. *The Sufi Path of Love: The Spiritual Teachings of Rumi*. State University of New York Press, 1983.
6. Ernst, Carl W. *Rumi and the Sufi Tradition: A Study of Spiritual Transformation*. Shambhala, 1997.
7. Foruzanfar, Badi' al-Zaman. *Divan-e Shams-e Tabrizi*. Tehran, 1985.